

Borka László írásai

A jó Illés doktor

Norvégiában 1956 végén és 1957 folyamán az ide került magyarok száma elérte az 1500 főt. Tanultuk a nyelvet, ahogy tudtuk. De ha egészségügyi problémánk adódott, ha betegek lettünk, akkor bajba kerültünk. Akkor nagyon hiányzott a nyelvtudás. Hogy mondjuk el egy orvosnak, hogy mi a bajunk? Nagy örömkre szolgált, hogy két olyan magyar orvost találtunk, akik korábban jöttek Norvégiába s már saját rendelőkükben fogadtak. Az egyik Illés doktor volt. A Bogstadveien-en rendelt. Ez Oslo egyik legforgalmasabb utcája, csupa régi házzal, polgári lakással, tele nyugdíjossal. Ok voltak a doktor paciensei. Nem kellett időt kérni, csak beülni a várószobába s kivárni a sort. Nyugdíjasoknak volt erre idejük. Három fal mellett sorakoztak a székek, hogy a sok ember elférjen.

Egyszer nekem is orvossal kellett beszélnem, s örültem, hogy van kihez menni. Korábban már voltam egyszer dr. Illésnél. Még találtam egy üres széket, s arra vártam, hogy bekerüljek hozzá. Egyszer csak nyílt a rendelő ajtaja, kijött egy paciens, Illés doktor is kidugta a fejét, körülnézett. Megismert. Ujjával intett, hogy bemehetek.

– Doktor úr, sokan vannak előttem – mondtam.

– Ne törődjön vele, én mondom meg, hogy ki jöhet be!

Jó, ha ő így akarja – gondoltam – és bementem. Leültetett és mesélni kezdett. Hol született, hova járt iskolába, hol járt egyetemre, miért és mikor került Norvégiába. Ment a mese. Én csak ültem és hallgattam. Így ment ez 10-15 percig. Akkor megkért, hogy menjek már, mert sok a beteg.

– De doktor úr! Még nem mondtam el, hogy mi a bajom.

– Miért, van valami baja? – kérdezte.

– Igen. Fáj a térdem – válaszoltam.

– Nekem is. Mivel keni?

Ilyen volt a jó Illés doktor 1957-ben.

Legyünk óvatosak a gombával

A dunamenti kisvárosban élő szüleimnek sok barátja volt. Anyám szívesen hívott vacsorára vendégeket. Falun nőtt fel, jól tudott főzni. Egy ilyen alkalommal gombapörköltet akart készíteni. A falvakból bejártak a gazdasszonyok, és eladásra kínálták a termékeiket. Ilyentől vett anyám aznap gombát, nem a boltból. Jól nézett ki, de biztosra akart menni. Ezért Fifi, a család kutyája kapott délután egy tányér gombapörköltet. Azért délután, hogy meglegyen a biztonsági idő: vagy vígan játszik, mire megjönnek a vendégek, vagy kimúlt gombamérgezésben.

Nos, este Fifi vígan ugrándozva fogadta a vendégeket. Minden rendben volt. A vacsora nagyon ízlett, evéssel, beszélgetéssel telt az idő. Egyszer csak bejött a "lány", ahogy a cselédlányt nevezték akkoriban, és anyám fülébe súgta: Megdöglött a Fifi. Anyám azonnal telefonált a mentőknek, elmondta, hogy miről van szó. Jöttek is hamarosan és a rém kellemetlen gyomormosást elvégezték a szépen

öltözött vendégeken. Miután mindenki átesett ezen a kis megrázkódtatáson, a vendégek próbáltak jó arcot vágni és kávézással folytatni az esetet.

Egy idő után megint bejött a lány s újra súgott valamit anyámnak.

– A sofőr türelmetlen, szeretne menni.

– Milyen sofőr? – kérdezte anyám.

– Aki elgázolta Fifit.

Kakaócsempész voltam

Gimnazista koromban kakaóhamisító és kakaócsempész voltam. Ennek történetét csak azért merem elmondani, mert 1946-ban történt. A tett törvényszegő és büntetendő volt, de jogásznyelven mondva már elévült. A tett színhelye Komárom határában, egy Duna melletti nádasban eldugott, elhagyott halásztanya volt. Ott petróleumlámpa fénye mellett kalapáccsal téglát törtem, a törmelékét mozsárban tovább aprítottam, míg finom porrá lett. Ebből mérlegem durván 200 grammot kimértem, majd 800 gramm amerikai kakaóval gondosan összekevertem. A nagyon finomra tört és darált vörös téгла porát lehetetlen volt megkülönböztetni a kakaótól. A hígított kakaó kilós papírzacskókba került és kész volt, hogy a kereskedelembe kerüljön. Öt csomag kakaóból hat csomag lett. A vevők majd csodálkozni fognak – gondoltam – hogy mennyi üledék van egy csésze kakaóban. Ez szemmel láthatóan nem izgatta a mestereket. A következő lépés az áru eljuttatása volt a vevőkhöz. Mi a szlovák oldalon voltunk, a vevők pedig a Duna túloldalán, Magyarországon. A magyar - csehszlovák határ zárva volt. Kizárólag éjszakai csempész ladikkal lehetett átjutni a túloldalra.

A nyájas olvasó már biztosan megütközött. Mit keres egy gimnazista éjjel egy halásztanyán? Miért vesz részt csempészek kakaóhamisításában?

Kezdjük előlről. Történetünk Komáromban játszódott, a várost a megkülönböztetés kedvéért Észak-Komáromnak is nevezték. Ez a régi magyar városrész 1918-ban a Trianoni döntéssel egyik napról a másikra csehszlovák uralom alá került. Egy humánus csehszlovák államfőnek köszönhetően nem volt rossz dolgunk. A magyar kultúrélet virágzott. A történelem azonban újra beleszólt a város életébe. 1938-ban fehér lován Horthy átjött a komáromi hídon és a város újra magyar lett. A háború végén, 1945-ben egy sokkal durvább csehszlovák uralom lett sorsunk. Többek közt bezárták a Kultúrpalotát és a bencés gimnáziumot. Magyar oktatás, kultúrmunka megszűnt. Jó bencés tanáraink titokban oktattak bennünket, de érvényes évvégi osztályzatot nem adhattak. Azaz tanultunk, de iskolaévet veszítettünk.

Még más is hozzátartozik a képhez. Mivel Csehszlovákiát a németek megtámadták, ezért a háború végén rengeteg olyan amerikai kedvezményt kapott, amit Magyarország nem. Déli gyümölcsöt árultak a boltok, olyat, amit a háború alatt éveken át nem láthattunk. A kórházak penicillint kaptak, ami nagy szó volt, mert ekkor került Európába ez az új gyógyszer. Ez mind amerikai Marshall-segély volt. Kakaó került a piacra. Mindezeknek a magyarországi oldalon magas feketepiaci árak volt, különösen a kakaónak.

A bencéseknek rejtett, de jó kapcsolataik lehettek, mert elérték azt, hogy a dél-komáromi, azaz a magyar gimnázium megígérte, ha bármily módon észak-komáromi diák átjut hozzájuk, akkor őt bármikor levizsgáztatják s nem fog évet veszteni.

A határ zárva volt, útleveél nem létezett. “Ha a diák bármily módon eljut” – a

bencéseknek erre is volt megoldásuk. Honnan, honnan nem, de tudtak a dunaparti eldugott halásztanyáról is. Lehetett ott egy jó emberük. Engem is kitanítottak, hogy mikor és hogy talállok oda és mennyi pénzt vigyek a fuvarért. Így is történt. Egy megadott este jelentkeztem a tanyán, ahol már szorgalmasan ment a munka.

– Te gyerek, ha már itt vagy, segíts nekünk, hogy hamarabb kész legyünk. Törd a téglát! - bízottak.

Rövid betanítás után profi kakaóhamisító lettem. Éjfél felé készen voltunk, s berakodtunk a nádasba rejtett ladikba. Erélyes evezéssel fél óra alatt elértük a délkomáromi partot, ahol levetkőztem kakaóhamisító- és csempész voltomat. Megbeszéltem a főnökkel, hogy mikor mehetek velük vissza és elbúcsúztunk. Reggel jelentkeztem a gimnáziumban és megmentettem egy iskolaévet. Büntettem már elévült.

Gergely Tamás három meséje

Őzite királykisasszony

„Anyukám, én királykisasszony vagyok?”, kérdezte Őzite Őzite-Anyukától, akit nem ért váratlanul a kérdés. Hozzászókot ezekhez az újszerű helyzetekhez. Őzite ugyanis egyre messzebb merészkedett az idegen világba, elég sok újat látott, s végül mindig odaszaladt hozzá, hogy megkérdezze, mi is az értelme a tapasztaltaknak.

Óvatosan kezdte Őz Anyuka a válaszadást. Előbb meg akarta tudakolni, honnan is származik a kíváncsiság: „Miért kérded ezt, Őzite?”

„Mert találkoztam egy olyan őzgidával*, aki, ha levette a bőrét, királykisasszonnyá vált.”

„Jaha”, mondta erre az Anyuka, és tépett még magának a friss fűből. Ugyanis éppen vacsora ideje volt. Majd feltette a kérdést: „Te is szeretnél királykisasszonnyá válni?”

Őzite nem is tudta, mit válaszoljon. Mert szeretett volna, persze, de az Anyukáját sem akarta elhagyni. Márpedig az az őzgidá, akivel ő találkozott, elment egy királyfival egy idegen helyre, távol a kedveseitől.

Nem szólt tehát, de Anyukája tudta, mi lenne a válasza, ha szólna. Még el is mosolyodott, mert először látta, hogy gidája ráncolja a homlokát.

Végül ezt mondta: „Kicsi gidám! Te valóban királykisasszony vagy. És mégcsak le sem kell vetned a bőröd. Amikor annak az ideje elérkezik, eljön érted egy királyfi, őz alakjában. Akkor pedig nagy őzlakodalmat csapunk. Itt, a Réten.”

*A Gida-leány, görög népmese

Csalipali

„Gyere, Őzite, mondta fagyaltozás után Anyuka a gidájának, mondjak most én egy mesét neked. Még hozzá a hazudósról, aki a furfangjával igazságot szolgáltatott...”

Őzite úgy érezte, hogy megakad torkán a fagyalt, annyira elcsodálkozott, de leült engedelmesen a pázsitra.

„Szóval a rosszal kezdődik ez is: egy pénzre éhes vendéglős kétezer pénzt követel valakitől, akinek húsz évvel korábban felszolgált őt főtt tojást.”